

Pénzügyi problémák és megküzdési stratégiák Magyarországon

A pénzügyi problémák kezelése és a megfelelő pénzügyi döntések meghozatala az egyéni életminőség és gazdasági biztonság egyik kulcsfontosságú tényezője. A METU Pénzügyi kultúra munkacsoportjának és az MNB Pénziránytű Alapítványának együttműködésében megvalósult kutatás célja annak feltárása volt, hogy a magyar lakosság különböző demográfiai csoportjai milyen stratégiákat választanak pénzügyi problémáik megoldására. Az elemzés alapját az OECD 2022-es Pénzügyi Műveltség Felmérésének magyar adatai képezték. A vizsgálat különös hangsúlyt helyezett arra, hogy megmutassa: a társadalmi és regionális különbségek miként befolyásolják az emberek pénzügyi tudatosságát, problémamegoldási készségeit, és milyen tényezők ösztönözhetik célzott pénzügyi edukációs programok kidolgozását.

A mindennapi pénzügyi nehézségek – például a váratlan kiadások, a hitelek visszafizetése, a megelőzetési költségek növekedése – nemcsak gazdasági, hanem pszichológiai és társadalmi terheket is jelentenek. Ezért kiemelten fontos annak vizsgálata, hogy az emberek milyen stratégiákat alkalmaznak pénzügyi gondjaik megoldására.

A Szociológiai szemlében frissen megjelent tanulmány szerzői KÁLMÁN Botond Géza, MALATYINSZKI Szilárd és NÉMETH Erzsébet arra a kérdésre keresték a választ, hogy vajon az életkor, a nem, a jövedelmi szint vagy éppen a lakóhely miképpen határozza meg az alkalmazott megküzdési stratégiákat¹. A kutatás hipotézise szerint a pénzügyi viselkedés és a demográfiai tényezők szorosan összefüggnek és jelentős különbségek tapasztalhatók az egyes társadalmi csoportok között.

A pénzügyi magatartás társadalmi csoportonként eltérő

A nemzetközi kutatások szerint pénzügyi magatartást számos demográfiai tényező (az életkor, a nem, az edukáció szintje, a jövedelem, a lakóhely) befolyásolja. A fiatalabbak gyakran rövid távú célokra koncentrálnak, kevésbé tapasztaltak a pénzügyi tervezésben, és hajlamosabbak az eladósodásra. Az idősebbek inkább a stabil megtakarításokat és a nyugdíjtervezést helyezik előtérbe. A nők általában óvatosabbak, részletesebben figyelnek a kiadásokra, és hajlamosabbak a biztonságot keresni, míg a férfiak gyakrabban vállalnak kockázatot. Nem meglepő, hogy a magasabb iskolai végzettség és jövedelem összefügg a tudatosabb pénzügyi magatartással, hosszabb távú tervezéssel és a pénzügyi termékek ismeretével. Az alacsonyabb jövedelmű csoportok gyakrabban választanak rövid távú, kényszermegoldásokat (pl. kölcsön). A kulturális és infrastrukturális tényezők meghatározzák a pénzügyi eszközökhöz való hozzáférést és a szokásokat. A városiak inkább használnak digitális pénzügyi megoldásokat, míg a falvakban a készpénz és a hagyományos megoldások dominálnak.

A szakirodalom szerint a pénzügyi tudás és tudatosság növelése képes mérsékelni a demográfiai különbségekből fakadó hátrányokat. Magyarországon különösen fontos szerepet játszik ebben a Pénziránytű Alapítvány és más hasonló kezdeményezések, amelyek célzott oktatási programokat dolgoznak ki.

A kutatás három fő hipotézist vizsgált:

¹ Kálmán Botond Géza, Malatyinszki Szilárd és Németh Erzsébet (2025). Megküzdési stratégiák a pénzügyi problémákra. Milyen tényezők határozzák meg a pénzügyekre figyelmet az OECD 2022 évi jelentésének magyarországi adatai alapján? Coping strategies for financial problems. What factors determine financial awareness based on Hungarian data from the OECD 2022 report? Szociológiai Szemle 35(3): 85 –109., <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.18188>

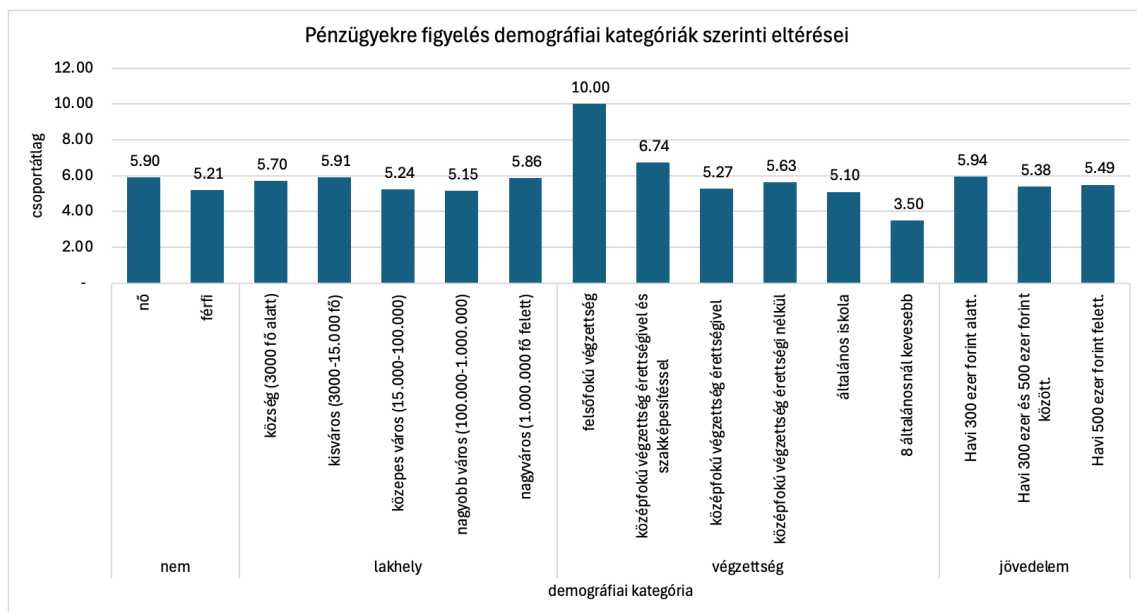
1. **H1:** Szoros összefüggés van a pénzügyi szokások és a demográfiai tényezők között.
2. **H2:** A különböző demográfiai csoportok között szignifikáns különbség van a pénzügyi tudatosság és a problémamegoldó stratégiák tekintetében.
3. **H3:** Az életkor és a jövedelem a legfontosabb meghatározói a pénzügyi tudatosságnak és a stratégiaválasztásnak.

A vizsgálat az OECD legutóbbi 2022-es pénzügyi kultúra felmérés 1000 fős magyar mintáján alapult. A kutatás az egyes demográfiai tényezők és a pénzügyi magatartás közötti összefüggéseket vizsgálta, mint például a pénzügyi gondosság szintje, a pénzügyi célok megléte, illetve a pénzügyi problémák megoldására választott stratégiák (pl. kiadáscsökkentés, barátok segítsége, pluszmunkavállalás).

Mit mutatnak a számok?

1. Általános pénzügyi figyelem és gondosság

A háztartás mérete pozitívan befolyásolja a pénzügyi tudatosságot: több családtag esetén inkább figyelnek az emberek a pénzügyeikre. Miközben az életkor növekedésével csökken az aktív pénzügyi figyelem. A magasabb végzettség és stabil anyagi háttér paradox módon gyakran kisebb figyelmet eredményez, mivel nagyobb biztonságot éreznek az érintettek. A régiók között különbségek jelentősek: Budapesten nagyobb a pénzügyi tudatosság, a falvakban inkább hagyományos módszereket használnak.

1. ábra A pénzügyekre figyelés csoportátlagai (Forrás: saját számítások)

2. Nemek közötti különbségek

A nők gondosabban figyelnek a határidőkre, a számlákra és a kiadásokra, míg a férfiak inkább átfogóbb stratégiákban gondolkodnak (költségvetés, automatizálás).

3. Életkor szerinti eltérések

A középkorúak 30–60 év közöttiek leggyakoribb stratégiája a pluszmunka, a barátok segítsége, illetve a kiadáscsökkentés. A fiatalok inkább barátokra támaszkodnak és ritkábban spórolnak. Az idősebbek viszont jellemzően a család segítségét veszik igénybe és kevésbé vállalnak extra munkát. Emellett

minden generáció előnyben részesíti a saját források használatát (megtakarítás, vagyon), míg a hitelekhez kevesebben nyúlnak.

4. Jövedelem szerinti különbségek

A magas jövedelműek nagyobb eséllyel használják megtakarításaikat vagy az ingatlanfedezetet. Ezzel szemben a közepes jövedelműek inkább az állami támogatásokat és saját tárgyak eladását választják. Az alacsony jövedelműek pedig rövid távú stratégiákat alkalmaznak, számos alkalommal a barátok vagy a család segítségét veszik igénybe.

5. Lakóhely és régió

Míg Budapesten gyakoribb a pénzügyi diverzifikáció (pl. hitelkártya, előleg, tárgyak eladása), a falvakban a megtakarítások felhasználása jellemzőbb, miközben a hitelkártya-használat szinte ismeretlen. A nyugati régiók és Közép-Magyarország között is kimutathatók eltérések a tudatosságban. A budapesti lakosság tudatosabb és diverzifikáltabb pénzügyi stratégiákat alkalmaz, vidéki régiókban hagyományosabb, konzervatívabb megoldások dominálnak.

Specifikus, célzott edukáció szükséges

A kutatás rámutatott, hogy legfontosabb tényező a régió, amely erősebben hat a stratégiaválasztásra, mint az életkor vagy a jövedelem. Az életkor és a településtípus közepes jelentőségű tényezők. Az oktatás és a nem szerepe kevésbé meghatározó. A stratégiák közül a kiadáscsökkentés a legkevésbé preferált, inkább más forrásokat (hitelt, extra munkát, támogatást) keresnek az emberek.

A kutatás rámutat, hogy régióspecifikus célzott pénzügyi edukációs programok szükségesek. Kiemelt figyelmet kell fordítani a vidéki lakosságra, ahol a digitális pénzügyi eszközök elterjedtsége alacsony. Az idősebb generációk számára külön képzetekre lenne szükség a pénzügyi tudatosság fenntartására.

A tanulmány fontos hozzájárulás a magyar pénzügyi kultúra megértéséhez. Megmutatja, hogy a pénzügyi tudatosság és problémamegoldás nem pusztán egyéni, hanem társadalmi és regionális mintázatokhoz kötött. A kutatás eredményei segíthetnek abban, hogy a döntéshozók és a pénzügyi edukációval foglalkozó szervezetek olyan programokat dolgozzanak ki, amelyek valós szükségletekre reagálnak, és elősegítik a lakosság pénzügyi stabilitását.

Prof. dr. Németh Erzsébet